

Nr 40.

Av herr **Holmgren m. fl.**, om anslag till löne- och pensionsförbättring för arméns och marinens reservstater.

Vid sammanträde med arméns fullmäktige i oktober 1903 tillsattes en kommitté med uppdrag att verkställa en utredning om möjligheten och lämpligheten av s. k. *förtidspensionering av fast anställda officerare och underofficerare*.

På grund av nämnda kommittés den 18 juni 1904 avgivna betänkande gjorde fullmäktige hemställan till Kungl. Maj:t om inrättande av förtidspensionering.

Efter av olika myndigheters senare avgivna yttranden och förslag tillkallades år 1908 särskilda sakkunniga för verkställande av ytterligare utredning i ärendet. Dessa sakkunniga avlämnade den 18 juni 1908 »Betänkande rörande införande av *fast avlönat reservbefäl vid armén*».

En av Kungl. Maj:t samtidigt tillsatt kommitté vid marinen avgav den 18 april 1908 »Förslag och betänkande angående *förtidspensionering av officerare och underofficerare vid marinen*».

Då emellertid sistnämnda betänkande och det av sakkunniga för armén avgivna i vissa delar voro från varandra skiljaktiga, uppdrog Kungl. Maj:t den 20 november 1908 åt särskilda kommitterade att, för så vitt ske kunde, verkställa en sammanjämkning av de båda betänkanterna samt avgiva slutligt förslag till bestämmelser i ärendet. Dessa kommitterade avgåvo den 3 mars 1909 »Betänkande och förslag angående upprättande av *reservstater vid armén och marinen*».

Det sålunda avgivna slutliga betänkandet underställdes därpå granskning av vissa militärmyndigheter, vilka i allt väsentligt tillstyrkte det samma men i vissa delar ifrågasatte dess ändamålsenlighet, varför frågan ansågs böra underkastas ytterligare övervägande och granskning, vilket enligt uppdrag verkställdes av dåvarande generallöjtnant L. H. Tingsten och överstelöjtnant G. R. J. Åkerman.

Nämnda officerare utarbetade därpå det förslag angående inrättande av reservstater vid armén och marinen, som vid 1914 års riksdag, efter en

med omkring 10 % verkställd reducering av de föreslagna löne- och pensionsbeloppen, i allt väsentlig vann statsmakternas bifall.

Reservstatens ändamål vore att utöka det för mobiliseringsbehovet erforderliga antalet *erfarna och tjänstevana samt tillika fullt tjänstedugliga* officerare och underofficerare för en mindre kostnad än den, som vore förbunden med motsvarande ökning av de aktiva officers- och underofficerskårerna. Med hänsyn härtill borde vissa lämpligt avvägda löne- och pensionsbelopp utgå, tilltagna så att de *uppmuntrade* till tidig övergång på reservstat och bleve en verklig faktor att räkna med även för dem, som vid unga år ville avgå från aktiv stat och i samband härmed omlägga grunderna för sin ekonomi.

Med inrättandet av en reservstat skulle skapas en tillgång på tjänstedugligt befäl för reservtrupsorganisationen, varjämte omsättningen av på aktiv stat varande officerare och underofficerare komme att försiggå något raskare samt ifrågavarande personal i viss mån föryngras. Till följd av den livligare avgången bland underofficerare ökades befodringsutsikterna för det fast anställda underbefälet av manskaps grad, vilket borde utöva ett gynnsamt inflytande på rekryteringen av volontärpersonalen.

För inträde på reservstat fordras genom intyg av militärläkare styrkt fältduglighet samt för officerare minst 10 tjänstår som aktiv officer och minst 32 levnadsår, för underofficerare 8 års aktiv tjänst som underofficer och 32 levnadsår. Den, som övergår till reservstat, är tjänstgöringsskyldig vid krig och andra tillfällen i samma utsträckning som arméns reserver samt dessutom för *bibehållandet av sin militära duglighet och tjänstevana* fredstjänstgöringsskyldig, för generalmajor, överste och major i 45 dagar under loppet av två på varandra följande år, för kompaniofficerare i yngsta åldersgruppen (32—37 år) 100 dagar under loppet av 3 på varandra följande år, för mellersta gruppen (37—43 år) 50 dagar under loppet av 2 på varandra följande år och för äldsta gruppen (43—49 år) 50 dagar under loppet av 3 på varandra följande år. För underofficerare i lägre löneklassen (32—42 år) 50 dagar under loppet av 2 år och för högre löneklassen (42—49 år) 50 dagar under loppet av 3 på varandra följande år.

Personal å reservstat är skyldig att såväl i fred som krig tjänstgöra jämväl utom det truppförband den tillhör.

Vid bestämmandet av avlöningsförmånernas storlek syntes dessa, som tidigare nämnts, böra tillmätas så, att de uppmuntrade till tidig övergång å reservstat, och så avvägas, att de bleve en verklig faktor att räkna med för den, som ämnade avgå från aktiv stat.

Med beaktande av dessa synpunkter bestämdes lönebeloppen att stå i ett visst förhållande till lönerna å aktiv stat, så att lönen i det närmaste jämfördes med lön för närmast lägre grad å aktiv stat enligt nedanstående tabell, utvisande de av Kungl. Maj:t och riksdagen år 1914 fastställda jämförelsetalen att gälla fr. o. m. 1916:

Beställning	Lön å aktiv stat ¹⁾	Löneförmåner å reservstat	Reservstats lön i procent av aktiv stats intill år 1918.
Generalmajor (överste).....	6,000	5,400	90 %
Överste i högre löneklass (överstelöjtnant)	4,500	4,500	100 %
Överste i lägre löneklass (major).....	4,000	4,200	105 %
Major (kapten av I. klass).....	3,400	3,100	91 %
Kompaniofficer i högsta klass (kapten av II. klass).....	²⁾ 2,800	2,100	75 %
Kompaniofficer i mellersta klass (löjtnant av I. klass)....	²⁾ 1,800	1,650	92 %
Kompaniofficer i lägsta klass (löjtnant av II. klass)....	²⁾ 1,320	1,200	91 %
Underofficer i högre klass (sergeant av I. klass).....	²⁾ 1,080	1,000	93 %
Underofficer i lägre klass (sergeant av II. klass).....	²⁾ 960	800	83 %

Av ovanstående tabell framgår med önskvärd tydlighet, att löneförmånerna bestämts att utgöra i medeltal 90 % av de aktivas löner i närmast lägre grad eller löneklass.

Sedan nu samtliga till officerare och underofficerare utgående löneförmåner fr. o. m. 1922 utgå i form av kontant lön, måste man, vid bedömandet av i vad mån den av statsmakterna en gång fastställda relationen bibehållits, ställa 1914 års samtliga löneförmåner för dem med vilka reservstatslönerna likställts mot 1922 års lön för samma personal.

Nedanstående tabell, upprättad för *B-ort*, visar alltså i procent den för viss personal å aktiv stat efter år 1914 tillerkända löneförbättringen, och vilken förbättring det måste anses rättvist tillerkännas reservstatspersonalen i samma proportion.

¹⁾ För aktiva officerare och underofficerare utgå därjämte dagavlönning, inkvarterings- och servicebidrag m. m.

²⁾ Här ingår lön och inkvarteringsersättning.

Lönatabell å B-ort.

Beställning	1914 års löneför- måner å aktiv stat	1922 års		
		löneklass	lön å aktiv stat	ökning i procent
Överste	9,090	15	13,500	49 %
Överstelöjtnant.....	6,925	13	9,300	34 %
Major	6,425	11	8,100	26 %
Kapten av I. klass.....	5,260	10	7,200	37 %
" " II. " 	4,260	7	5,370	26 %
Löjtnant av I. klass	2,895	5	4,248	47 %
" " II. " 	2,415	3	3,264	35 %
Sergeant " I. "	1,910	7	3,450	81 %
" " II. " 	1,790	3	2,382	33 %
			Medeltal ökning	41 %

Verkställd utredning har givit vid handen, att det ojämförligt största antalet reservstatsbefäl har sin verksamhet förlagd till *G-ort*, varför det vore riktigast att där göra jämförelser. Erinras bör emellertid, att rikets indelning i ortsgrupper verkstälts efter 1914. Den här ovan uppställda tabellen avser att visa den procentuella ökningen å den billigaste ort (*B-ort*), där något befäl på aktiv stat finnes.

Beträffande pension hava de synpunkter, som varit bestämmande för lönerna, även varit vägledande vid tillmätandet av pensionsbeloppen. Av handlingarna i ärendet framgår, att det med styrka framhållits, »att framför allt pensionen å reservstat icke *komme* att understiga pensionen i den lägre tjänstegraden på aktiv stat».

Åskådliggörandet av förhållandet mellan pensionerna å reservstat och pensionerna i den lägre tjänstegraden på aktiv stat, sådant detta av statsmakterna bestämts att gälla från år 1916, och samma förhållande sådant det blivit efter år 1919 framgår av nedanstående

Pensionstabell:

Beställning	T. o. m år 1918			Fr. o. m. år 1919			Minskning
	Aktiv stat	Reservstat	Reservstatens pension i % av aktiv stat i närmast lägre grad	Aktiv stat	Reservstat	Reservstatens pension i % av aktiv stats	
	Kronor	Kronor		Kronor	Kronor		
Generalmajor (överste å aktiv stat).....	4,500 —	4,500 —	100 %	6,000 —	4,500 —	75 %	25 %
Överste i högre lönekl. (överstelöjtn.)	3,600 —	3,800 —	106 %	4,950 —	3,800 —	77 %	29 %
Överste i lägre lönekl. (major)	3,200 —	3,500 —	109 %	4,500 —	3,500 —	78 %	31 %
Major (kapten av I. kl....	2,720 —	2,700 —	99 %	4,050 —	2,700 —	67 %	32 %
Kompaniofficer i högsta lönekl. (kapten av II. kl.)	1,920 —	1,800 —	94 %	3,600 —	1,800 —	50 %	44 %
Kompaniofficer av mell. lönekl. (löjtnant av I. kl.)	1,200 —	1,300 —	108 %	2,340 —	1,300 —	56 %	52 %
Kompaniofficer av lägsta lönekl. (löjtnant av II. kl.)	1,000 —	900 —	90 %	1,980 —	900 —	45 %	45 %
Underofficer i högre lönekl. (sergeant av I. kl.)...	900 —	850 —	94 %	2,070 —	850 —	41 %	53 %
Underofficer i lägre lönekl. (sergeant av II. kl.)...	780 —	650 —	83 %	1,890 —	650 —	34 %	49 %
				Minskning i medeltal			40 %

Då det syntts vara av intresse att erhålla en föreställning om de verkningar i avseende å reservstatspersonalens löne- och pensionsbelopp, som de genom särskilda beslut vid 1918, 1919 och 1921 års riksdagar för arméns personal å aktiv stat tillerkända förbättringar av såväl löne- som pensionsbeloppen innebära, hava dessa tabeller upprättats. Av dessa framgår, att reservstatspersonalens allt fortfarande oförändrade löner och pensioner faktiskt innebära en löneminskning för beställningshavarna i strid mot av riksdagen år 1914 fattat beslut, enär den reella minskningen å lönerna utgör i medeltal 41 % och å pensionerna i medeltal 40 %.

Att detta icke varit meningen framgår bl. a. av den omständigheten, att statsrådet och chefen för kungl. lantförsvarsdepartementet redan år 1918 anmodade lönesakkunniga att snarast inkomma med förslag till reglering av reservstatens löner och pensioner, vilket förslag även lämnades till statsrådet den 30 maj 1919.

De lönesakkunniga uttrycka i sitt här ovan åberopade förslag den meningen, att, med hänsyn till den förbättring i avlönings- och pensionshänseende, som tillerkänts personalen å aktiv stat, det måste anses rättvist, att en liknande reglering för reservstaten icke längre uppsköttes.

Frågan har emellertid ansetts böra vila i avvaktan på försvarsrevisionens utlåtande.

I Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 159/1914 till riksdagen angående upprättande av reservstater vid armén föreslår Kungl. Maj:t riksdagen »att godkänna upprättande av reservstater vid armén i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna av föredragande departementschefen förordade allmänna grunder».

Bland dessa allmänna grunder återfinnes på sid. 22 i ovannämnda proposition följande: »Det behövde icke särskilt framhållas, att vid övergång till reservstat tillerkänd lön skulle bibehållas *oförändrad* under hela tjänstetiden å samma stat.» Denna oföränderlighet måste ytterst hava avsett hålla reservstatspersonalens löner vid det jämförelsetal, som varit grundläggande vid löneplanens upprättande. Visserligen äro beloppen oförändrade, men dess köpkraft har minskats för reservstatens personal i lika stor utsträckning som för övriga. Till övriga har därför löneförbättringar vid flera tillfällen under senaste åren måst genomföras.

I särskilda utskottets nr 1 utlåtande nr 28, sid. 487, återfinnes bl. a. följande: »I likhet med de sakkunniga anser utskottet, att inrättandet av reservstaten utgör en viktig länk bland åtgärderna för stärkandet av landets försvar, och att en sådan anordning därför bör vidtagas.»

Samma utskott yttrar vidare i fråga om pensionerna: »Någon ytterligare reducering av de föreslagna pensionernas belopp genom deras bestämmande till viss procent, exempelvis 80 % av lönebeloppen, har utskottet icke ansett sig kunna ifrågasätta.»

Samma uttryck som utskottets här ovan åberopade kommer till användning även i riksdagens skrivelse nr 1 i samma ärende, sid. 307 och 308, och av vilken skrivelse i övrigt framgår, att *riksdagen godkände* den av Kungl. Maj:t den 12 juni 1914 föreslagna reservstatsförordningen.

Enär det sålunda måste anses styrkt, att reservstatspersonalen varit i sin fulla rätt att hoppas, att de av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda jämförelsetalen skulle komma att upprätthållas, måste denna personal, därest så ej sker, anses vara i hög grad missledd.

Ingen kan förvåna sig över det missmod och den besvikenhet som t. ex. en major måste känna, som år 1917 efter 30 års aktiv tjänst, övergått till reservstat, då den tillförsäkrade pensionen utgjorde 99 % av den närmast lägre gradens på aktiv stat, nu då han 1921 avgår med pension ser denna reducerad från 99 till 67 %, eller måste det icke anses som rena orättfärdigheten, att exempelvis en fanjunkare, som efter 27 års aktiv tjänst övergått till reservstat, då han tillförsäkrats 94 % av sergeant

av 1. klass pension, nu då han 1921 avgår med pension, ser denna reducerad från 94 till 41 % eller med icke mindre än 53 %.

Reservstatspersonalen begär icke löne- eller pensionsförbättring i vanlig bemärkelse, utan endast att den av statsmakterna en gång fastställda proportionen mellan viss personal på aktiv stat och reservstat snarast återställes.

I den proposition, som Kungl. Maj:t den 8 april 1921 förelade riksdagen i fråga om löneroglering för arméns och marinens personal, återfanns emellertid icke något förslag till reglering av lönerna och pensionerna för arméns och marinens reservpersonal.

Med anledning härav väcktes genom motion i andra kammaren nr 339 förslag om löneroglering för denna personal i enlighet med de grunder, som angivits av arméns och marinens avlöningssakkunnign den 30 maj 1919.

Denna framställning vann emellertid icke riksdagens bifall, och ärendet vilar hos försvarsrevisionen för att få sin lösning i samband med försvarsväsendets omorganisation.

Tidpunkten för denna organisations genomförande torde icke för närvarande med säkerhet kunna bedömas, och i avvaktan härpå har reservstaternas personal råkat i ett nödläge, som, om det vid reservstatsinstitutionens upprättande kunde hava förutsetts, hade föranlett flertalet av den nuvarande reservstatspersonalen att kvarstå på aktiv stat, varigenom det med den upprättade organisationen avsedda ändamålet blivit i det närmaste förfelat.

På grund härav hemställa vi om riksdagens medverkan till en löneroglering för denna personal.

Då intet förslag till löneförbättriug för denna personal finnes utarbetat, är det oss icke möjligt att finna någon annan grundval för beräkning av densamma än den av de avlöningssakkunniga den 30 maj 1919 avgivna.

Under hänvisning i övrigt till vad som i förutnämnda motionen nr 339 sistlidet är blivit anfört få vi hemställa,

att riksdagen måtte i avvaktan på försvarsrevisionens förslag i förevarande hänseende för första halvåret 1923 bevilja för arméns och marinens reservstater å extra stat ett anslag av 88,500 kronor, därav för arméns reservstatspersonal 82,500 kronor och för marinens reservstatspersonal 6,000 kronor, i enlighet

med de grunder, som förslaget den 30 maj 1919 av
arméns och marinens avlöningssakkunniga angiver.

Stockholm den 18 januari 1922.

<i>Bj. Holmgren.</i>	<i>Karl Starbäck.</i>	<i>L. L. Lorichs.</i>
<i>A. P. Gustafsson.</i>	<i>Edvin Leffler.</i>	<i>Karl Magnusson,</i> i Skövde.
<i>Richard Hermelin.</i>	<i>Carl Ros.</i>	<i>J. Fjellman.</i>
<i>A. J. Johansson.</i>	<i>Dan Poppius.</i>	
<i>Arthur Gustafson,</i> i Kasenberg.	<i>Nils Holmström,</i> Gefle.	